

Имомназаров Д – муовини сардори раёсати таъхис ва тақризи адабиёти таълимии ПРМ АТТ.

Ҳакимова Б - ходими калони илмии раёсати таъхис ва тақризи адабиёти таълимии ПРМ АТТ.

ҲАТАРИ ТЕРРОРИЗМ: ТАҲДИД БА ҶАҲОНИ МУОСИР

Экстремизм аз калимаи латинии *extremus* - ифротӣ гирифта шуда, майлу ҳаводории шахсони алоҳида, гурӯҳҳо ва созмонҳоро ба андеша, мавқеъ ва меъёрҳои ифротӣ дар ҷаҳолияти иҷтимоӣ ифода мекунад.

Ҳадафи он ноустувору хароб сохтани муносибатҳо ва арзишҳои ҷамъиятӣ ба шумор меравад.

Ифротгарой низ мисли зухуроти дигар хусусиятҳои худро дорад ва он зӯрварӣ, таҳдиди зӯрварӣ, дарки яктарафаи мушкilotи иҷтимоӣ, таассуб ва бидуни андеша иҷро намудани ҳар гуна амр, на ба ақл, балки ба ғароиз ва ҳурофот таъя намудан, таҳаммулпазир набудан аст.

Таассуб (фанатизм) - кӯркӯрона пазируфтани бовар ва эътиқодҳо, баҳусус дар робита ба сиёсат, миллат, ҷазои мазҳабӣ-фалсафӣ, беъътиной ба бовар ва эътиқоди дигарон.

Ғариза (инстинкт) - маҷмӯи майлу ҳосиятҳои модарзодие, ки дар шакли мураккаби рафтори беихтиёрон ва ноҳудоҳо (беихтиёр) ифода меёбад.

Таҳаммулпазирӣ-тоқат кардан ба ҷаҳонбинӣ, тарзи зиндагӣ, рафтор ва урфу одатҳои дигарон.

Терроризм-ҷинояти вазнинест, ки гурӯҳи одамон муташаккилона кӯшиш мекунанд, то ба ҳадафҳои хеш тавассути зӯрвариву куштор бирасанд. Аксаран одамони беғуноҳ қурбонии терроризм мегарданд ва дар миёни онҳо кӯдакон низ кам нестанд.

Зери мафҳуми террор тарсонидан, фишор овардан бар рақибон, зӯрварии ҷисмонӣ, маҳви ҷисмонӣ (куштор, оташзанӣ, тарконидан, гаравгонгирӣ) фаҳмида мешавад. Бинобар ин, терроризм яке аз шаклҳои экстремизм аст. Муайян кардани мафҳумҳои «терроризм» ва «террористон» дар маънии асли онҳо хеле муҳим доништа мешавад.

Агар калимаи «террор»-ро решақобӣ намоем, ба гумони росих он аз маънии арабии «таррор»- дузд, роҳзан, маккор, ҳиллагар, айёр ва амсоли ин сарчашма гирифтааст. Пӯшида нест, ки дар ҷараёни ҷангҳои салибӣ таррорӣ оҳиста-оҳиста мазмуну маънии тоза қасб карда, хусусияти тарсондану ваҳмафканиро гирифтааст ва дар забонҳои гуногун, аз ҷумла латинӣ даҳшату ваҳшатро ифода мекунад. Террористон ашхоси ниҳоят бераҳму разил буда, бо ҳар роҳу тадбирҳои номатбуъ одамонро тарсу озор медиҳанд, гаравгон мегиранду мекушанд ва муҳити зисти мардумро харобу валангор сохта, аз силоҳи мухталиф истифода менамоянд. Дар фарҳанги муосир мафҳуми терроризм чунин фаҳмида мешавад:

а) сиёсати зӯрварӣ ва даҳшатафкане, ки низомҳои диктаторӣ ва умумӣ нисбат ба табааи хеш раво мебинанд;

б) методе, ки гурӯҳи муташаккил ё ҳизбе тавассути он мекӯшад, то бо истифода аз зӯрварӣ ба ҳадаф бирасад. Барои тарсондан хонахоро оташ зада, мағозаву, вокзал, васоити нақлиёт ва ғайраро метарсонанд.

Дар шароити имрӯз террористон таҷрибаи ҳавопаймодуздӣ ва гаравгонгирии одамонро низ доранд.

Анвои терроризми муосир: миллатгароӣ, мазҳабӣ, сиёсӣ.

Ҳоло таҳлилгарони соҳаи ҳуқуқ, тиб, равоншиноӣ ва сиёсат ба омӯзиши симои зоҳирии террорист бештар аҳаммият медиҳанд ва се намуди террористро муайян кардаанд:

1) тундравони сиёсӣ, яъне одамоне, ки аз ҳокимияти давлатӣ норозианд ва дар ин робита иқдоми террористӣ анҷом дода, митинг, роҳпаймоӣ ва тирпаррониву бедодгарӣ мекунанд.

2) мутаассибони мазҳабӣ (бовару эътиқоди худро бартару афзалтар дониста, дигаронро кофиру ғайридин эълон мекунанд.)

3) ашхоси рӯҳан номутаносиб (одатан онҳоро ба шаҳидшавӣ ҳидоят менамоянд).

Мафҳуми «терроризм», «террорист», дар Франция дар охири асри 18 аз тарафи яқобинҳо - намояндагони ҳаракати сиёсӣ дар замони инқилоби Франция, ки нуфӯздортарин ҳаракати сиёсӣ маҳсуб меёфтд, оҳанги мусбат дошт. Вале дар замони инқилоби Бузурги Франция он ҳаммаъноӣ чинояткор гардид. Батадриҷ мафҳуми он васеъ гашта, ҳама навъҳои разолату чиноятро фаро мегирад.

Луғатномаҳо мафҳуми терроризмро ҳамчун фаъолияти зӯрваронаи ашхоси чиноятпеша ба хоҳири заиф сохтани ҳокимияти амалкунанда, мураккаб намудани авзои байналмилалӣ ва тамаъҷӯйии сиёсиву иқтисодӣ аз кишварҳо шарҳу тавзеҳ медиҳанд.

Мо беҳуда ба мавзӯи мазкур ин қадар саҳт тавачҷуҳ накардаем. Зеро солҳои охир ширкати ҷавонон дар аъмолу рафторҳои ифротиву тундгароёна бештар мегардад ва шумораи чунин созмонҳои террористӣ бештар аз 100-то ошкор гардидааст.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ чун дар дигар кишварҳои сулҳпарвару мутараққӣ фаъолият, ки ба таблиғу дастгирии созмонҳои террористӣ равона мешавад, маҳкум гардидааст ва тибқи қонун барои он ҷазо муайян карда шудааст.

Паҳншавии терроризм имрӯз дар тамоми ҷаҳон яке аз масъалаҳои доғи рӯз ба шумор меравад ва амалҳои бераҳмонае, ки аз сӯйи террористон анҷом дода мешаванд, намегузоранд, ки инсонҳои покманишу озода орому соқит бошанд.

Террористон бо аъмоли ваҳмангези худ гӯё оламиёноро ба таҳлука меандозанд, то аз ҳастӣ ва қудрати хеш дарак диҳанд, аммо намефаҳманд, ки онҳо симои манфури худро нишон дода, нотавонии зеҳнӣ ва ҳалову разолати маънавии хешро ба намоиш мегузоранд, гӯри хешро ба дасти хеш мекобанд.

Ҳарчанд ки онҳо боиси марги одамон мегарданд, вале марги худро, ки чун соя дар паҳлу доранд, намебинанд.

Имрӯз ифротгарой дар шаклҳои гуногун зоҳир гашта, худудан васеъ мегардад. Дар оғози садаи 21 дар ҷаҳон тахминан 500 созмони террористӣ ва гурӯҳи ифротгаро амал мекард. Дар 10 соли охир аз ҷониби онҳо 6500 амали террористӣ анҷом дода шудааст, ки даҳҳо ҳазор нафарро кушта шуда, бештар 11000 кас зарар дидаанд.

Террористон ҳадфҳои зеринро дунболагирӣ мекунанд:

- Зарба задан, бахусус зарбаи психологӣ ба кишварҳои нисбатан пешрафта;

- Ба талафот рӯ ба рӯ кардани моликияти давлатӣ ва шахсӣ;

- Тарсонидан ва нобуд кардани одамон;

- Особ расонидан ба равобити сулҳомези миёни кишварҳо ва одамон;

Аъмоли террористӣ талафоти инсонии зиёдеро ба бор меорад, арзишҳои моддию маънавию нобуд сохта, дар миёни кишварҳо ва одамон тухми кинаву адоватро сабз мекунад, ҷангҳоро таҳрик медиҳад.

Терроризм метавонад тамоми ҷаҳонро фурӯ барад. Дар ёд бояд дошт, ки идеологияи терроризм ва ифротгарой зидди ҷойгузинии арзишҳо, мафҳуми адолат ва ифтихоротест, ки дар як ҷомеа пазируфта мешаванд. Агар ба таври сода гӯем, ифротгарой майлу дилбастагӣ ба дидгоҳҳо ва иқдомоти шадид аст.

Ифротгарой дар шаклҳои мухталиф зоҳир мегардад. Масалан дар сари дасторхон, дар аснои адои намоз ё дар ҳолати дигар маҳв намудани рақиб ифротгароист, ба ислоҳоти қатъӣ даъват намудани аҳли ҷомеа низ як шакли ифротгароист. Ҳар як зиёдаравӣ ё ифротгарой бемаънӣ буда, нишони ҷаҳолату ҳамоқат ба шумор меравад, зеро он барои тадбири саҳеҳ ва зарурӣ ё монешавии оқибатҳои сангин фурсат намедиҳад. Чун ҷораҳои ифротгуна натиҷа намебахшанд, қадами навбатӣ террор аст. Зухуроти шадиди ниҳони ифротгарой ин терроризм аст. Яъне метавон гуфт, ки терроризм чизест дар даруни ифротгарой.